

HALACHIC AND HASHKAFIC ISSUES IN CONTEMPORARY SOCIETY

36 - SOLSTICE SURPRISES: CHRISTMAS, 9 TEVET & NITTEL NACHT OU ISRAEL CENTER - WINTER 2016

A] THE WINTER SOLSTICE - PAGAN ROOTS

The winter solstice in 2016 is TODAY - December 21. What relevance does this still have to us today?

1. **מתני'.** ואלו אידיהן של עובדי כוכבים: קלנדא¹, וסטרנורא² ויום גנוסיה של מלכיהם, ויום הלידה **גמ'.** אמר רב חנן בר רבא: קלנדא - ח' ימים אחר תקופה³, סטרנורא - ח' ימים לפני תקופה, וסימנך: (תהלים קל"ט:א) אַחֲרֵי וְקִדְּם צִרְתָּנִי וְגו'. לפי שראה אדם הראשון יום שמתמעט והולך, אמר: אוי לי! שמה בשביל שסרחתי עולם חשוך בעדי וחוזר לתוהו ובוהו, וזו היא מיתה שנקנסה עלי מן השמים. עמד וישב ח' ימים בתענית [ובתפלה]. כיון שראה תקופת טבת וראה יום שמאריך והולך, אמר: מנהגו של עולם הוא, הלך ועשה שמונה ימים טובים. **לשנה האחרת** עשן לאלו ולאלו ימים טובים, הוא קבעם לשם שמים, והם קבעום לשם עבודת כוכבים

עבודה זרה ח.

The Mishna lists those pagan festivals before which there was a halachic prohibition to do business with idolators. The first two on the list are 'Kalanda' and 'Saturna'. The Gemara explains that Saturna is 8 days before the Winter Solstice and Kalanda is 8 days following. It traces their Midrashic routes to the reaction of Adam HaRishon to the darkening of the world as the solstice approaches and then 'rebirth' as the light began to return. This began as a way of connecting to the development of the human relationship with God (classically monotheistic) but was subsequently corrupted to paganism.⁴

2. מאי חנוכה? דתנו רבנן: בכ"ה בכסליו יומי דחנוכה תמניא אינון, דלא למספד בהון ודלא להתענות בהון. שכשנכנסו יוונים להיכל טמאו כל השמנים שבהיכל, וכשגברה מלכות בית חשמונאי ונצחום, בדקו ולא מצאו אלא פך אחד של שמן שהיה מונח בחותמו של כהן גדול, ולא היה בו אלא להדליק יום אחד. נעשה בו נס והדליקו ממנו שמונה ימים. **לשנה אחרת** קבעום ועשאוים ימים טובים בהלל והודאה.

שבת כא:

The comparisons with the way the Gemara describes the formation of Chanukah are unmistakable.

3. ויום גינוסיה של מלכיהם וכו'. מאי ויום גינוסיה של מלכיהם? אמר רב יהודה: יום שמעמידין בו עובדי כוכבים את מלכם. והתניא: יום גינוסיה ויום שמעמידין בו את מלכם! לא קשיא: הא ידיה, הא דבריה. ומי מוקמי מלכא בר מלכא? והתני רב יוסף: (עובדיה א"ב) הִנֵּה קֶטֶן נִתְתִּיד בְּגוֹיִם - שאין מושיבין מלך בן מלך, בְּזוֹי אֶתְהָ מֶאֶד - שאין להן לא כתב ולא לשון!

עבודה זרה י.

In defining Yom Ginusia the Gemara observes that the Romans did not have a hereditary monarchy and applies an epithet from Ovadia - that Edom are a small and despised nation, in particular since they do not have their own script or language.

4. **כתב ולשון - של רומיים מאומה אחרת באה להן. אחרים תקנו להן כל ספריהם**

רש"י שם

Rashi explains that the Latin script and language are borrowed from another nation, and then adds that 'other people wrote all their books'. Why would Rashi add that and in how can it be understood?⁵

- Kalends was the Roman name for new New Moon - hence the English word calendar. Interestingly the Roman Saturnalia and Kalends festivals were accompanied by drinking, buffoonery, sexual licence and cross-dressing, singing naked in the streets, giving gifts and the general relaxing of legal rules!
- Some texts of the Mishna write this as סטרנורא - Saturnalia, which was the name of the Roman solstice festival which was held during the days leading up to the solstice and culminating in the 'Birthday of the Unconquerable Sun' on December 23. Tiferet Yisrael suggest that the name was changed purposely in some texts to 'Saturna' (the light is on the side) in order not to mention the name of a pagan god - Saturn.
- The 4 Tekufot of the Jewish year mark the quarters of the solar year - each 91 days and 7.5 hours apart and equate to the Winter Solstice (Tekufat Tevet), Vernal Equinox (Tekufat Nissan), Summer Solstice (Tekufat Tammuz) and Autumnal Equinox (Tekufat Tishrei).
- See Rambam Hil. Avoda Zara 1:1 for an account of how most idolatry began in this way.
- The Romans produced a vast literature including Virgil, Horace, Ovid, Juvenal, Pliny and many others!

B] 9 TEVET - AN ENIGMATIC FAST⁶**B1] MEGILAT TA'ANIT BATRA⁷**

5. כתב בה"ג: אלו הימים שמתענין בהם מן התורה (בית יוסף) – אף על גב דמתקנת חכמים הם קרי לכו מן התורה לומר שיש ליזהר בהם כמו (של תורה) והמתענה בהם לא יאכל בהן ולא ישתה עד הערב. באחד בניסן מתו בני אהרן. ב' בו מתה מרים ונסתלק הבאר בכ"ח בכסליו שרף יהויקים את המגילה אשר כתב ברוך מפי ירמיה. בח' בטבת היה מעשה דתלמי המלך. בט' בו לא כתבו רבותינו על מה הוא. ב' בו סמך מלך בבל על ירושלים להחריבה ולע"ל הקדוש ברוך הוא עתיד להפכם לששון ולשמחה דכתיב (ירמיהו לאיב) וְהִפְכֵנִי אֶבְלָם לְשִׁשׁוֹן וְנַחֲמֵתִים וְשִׂמְחֵתִים מִיְּגוֹן וְכֵן יִהְיֶה בְּמַהֲרָה בְּיָמֵינוּ אֲמַן

סור אורח חיים הלכות תענית סימן תקפ

The Tur (14C Spain) quotes the Behag⁸ (8C Bavel) presents a list of fasts - also called Megilat Ta'anit - which are apparently as important as 'Torah mitzvot'. They comprise dates on which important Jewish figures died or tragedies occurred. Included is 9 Tevet but enigmatically the Behag writes that the Rabbis did not write why!⁹

6. אצל לא ראיתי מעולם ולא שמעתי מי שנהג להתענות בהם וצאמת שיש לתמוה על מי שתיקנס היאך תיקן קצתם להתענות בראש חודש

בית יוסף אורח חיים סימן תקפ

The Beit Yosef writes that he has never heard of anyone keeping this and they also present halachic issues - some are on Rosh Chodesh or Chanukah, when the Mishna prohibits any fasting!

7. א אלו הימים שאירעו בהם צרות לאבותינו וראוי להתענות בהם. ואף על פי שמקצתם בראש חדש, יש מי שאומר שיתענו בו (וטוב שלא להשלים בראש חדש).
ב בשמונה בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והיה חשך בעולם שלשה ימים. ובט' בו לא נודע איזו היא הצרה שאירע בו

שו"ע או"ח תקפ

Yet he includes them in the Shulchan Aruch! For 9 Tevet he writes that a tragedy happened but it is not known what.

B2] CLASSICAL SUGGESTIONS FOR THE ORIGIN OF THE FAST OF 9 TEVET

8. ועמד על כנו ר' יהוסף הלוי הנגיד בנו, ומכל מדות טובות שהיו באביו לא חסר אלא אחת - שלא היה ענותן כאביו מפני שגדל בעושר ולא נשא עול בנעוריו וגבה לבו עד להשחית ויקנאו בו סרני פלשתים עד שנהרג ביום השבת בתשעה בטבת שנת דתתכ"ן ... ומימי רבותי ז"ל הקדמונים שכתבו מגלת תענית וגזרו תענית בט' בטבת ולא ידעו על מה הוא. ומכאן ידענו שכוונת ברוח הקדש ליום זה!

ספר הקבלה לראב"ד

Ra'avad I¹⁰ writes in Sefer Hakabbalah that 9 Tevet is the date on which R. Yosef Hanagid was assassinated in 4826 (1065). The Behag in the 8th Century did not want to reveal this in advance!

9. ותלקח אסתר אל המלך אחשורוש אל בית מלכותו בחדש העשירי הוא חדש טבת בשנת שבע למלכותו

אסתר ב'טו

Esther was kidnapped in the month of Tevet.

6. Much of the material in this section is based on a shiur by R. Shnayer Leiman - *Jewish Perspectives on Early Christianity - Nittel, the Ninth of Teves and Pope Simon Peter*, available at <http://www.yutorah.org/sidebar/lecture.cfm/715371/dr-shnayer-leiman/jewish-perspectives-on-early-christianity-nittel-the-ninth-of-teves-and-pope-simon-peter/>. See also *The Scroll of Fasts: The Ninth of Tebeth*, Sid Z Leiman, The Jewish Quarterly Review LXXIV, No. 2 (Oct 1983) pp174-195.

7. Not to be confused with the older Aramaic Megilat Ta'anit which dates from the Second Temple period and which lists holidays on which it was forbidden to fast. The later list quoted by the Behag is often referred to as Megilat Ta'anit Batra.

8. The text here is quoted from the Behag in the 8C, but R. Leiman claims that it is likely to reflect the custom in Eretz Yisrael as early as the 6C, although it is not mentioned in the Talmud Bavli, Yerushalmi or Midrashim.

9. In the time of the Rishonim this fast on 9 Tevet was observed and it was noted that the reason was not known - see n.14 of R. Leiman's article ob cit.

10. Ra'avad I (R. Avraham ibn Daud, Spain c.1110 - c.1180). Not to be confused with the famous commentator on the Mishne Torah, Ra'avad III (Provence, 1125-1198)

10. נקט זה החודש יותר מכל חדשי השנה להיות שבעל הלכות גדולות ז"ל כתב כל יומי דראוי להתענות כו', וכתב ט' טבת ולא כתב על מה מתענין בו, כי לא כתבו רבותינו טעמו. לכן קאמר שמחת אסתר היתה בחודש העשירי בחודש טבת

פירוש מחיר יין של הרמ"א שם

In his commentary on the Megilla, the Rema writes that Esther was kidnapped on 9 Tevet.

- Nothing in this answer explains (a) why the date is not mentioned in the verse; (b) why no fast is mentioned; or (c) why the fast was kept secret.

11. בט' בו לא נודע כו'. תימך גדולה! הא איתא בסליחות של י' בטבת דבט' בו מת עזרא הסופר ול"ט רב

ט"ז אורח חיים סימן תקפ"ס'ק (א)

The Taz expresses great surprise that the reason for 9 Tevet is not known. In our selichot for 10 Tevet we read that Ezra died on 9 Tevet.

12. בט' בו לא כתבו רבותינו על מה הוא ובו ביום מת עזרא הכהן ונחמיה בן חכליה

מגילת תענית בבה"ג

In fact, although this wording does not appear in the Tur's list, the original Behag mentions 9 Tevet as having no known reason and then adds that 'on that day' Ezra died. It seems therefore that the enigmatic fast of 9 Tevet is not because of Ezra.

B3] A CHRISTOLOGICAL INTERPRETATION OF THE ORIGIN OF THE FAST OF 9 TEVET

13. נולד הנוצרי ... והוא נולד לדבריהם בשנת ג' אלפים¹¹ תשס"א לבריאה עולם בעשרים וחמשה ימים מחדש דייקבר [דיצמבר]. והוא יום שבת יום תשעה בטבת וראוי היה היום הזה להוולד בו הרשעה, אם דבריהם אמת. אבל אין אדם מאמין לדבריהם האומרים על לידת התלוי שהם ידעו יומה שהיה בכ"ה בדייקבר כי הדבר הזה אינו כתוב להם באונגליון, ולא בכתבי תלמידי המכעיס אשר הם מאמינים בהם. אבל היום הזה שהוא כ"ה מן דייקבר היה יום קלון לאומות הקדמונים עובדי האלילים והיה קדמוני כשדים קוראין לו מולד השנה. ואחרים היו קוראין להם מולד החמה ... והיה היום מתחיל להאריך והלילה לקצר, וצמח האדמה והדשא והזרע מתחיל לקנות כח לצאת מתחת הארץ ולגדול לפרות. והיו משאילין אותו למולד הזמן וקוראין לו מולד וחדש לשנת ומולד החמה. וכשבאו תלמידי המכעיס להתעות את האומות האלה ולהכניסם במעות הוה אמצו אחד עתם לכבד היום הזה אשר היה מכובד בעיניהם. ואמרו לא היו עושין בו קלון גדול אלא מפני שהפסול הזה היה ראוי להולד בו. והחזירו היום אשר היה קלון לעובדי האלילים קלון לעובדי הפסילים ופסולים. וגלגלו אותו מטומאה לטומאה ומפשע לפשע.

ספר העיבור - ר' אברהם בר חייא

In the 19C Jewish academic scholars¹² found a christological explanation of the text! Rav Avraham bar Chiyah¹³ writes in Sefer Halbur¹⁴ that 25 December fell on 9 Tevet on the date of the birth of the Jesus¹⁵! Thus 9 Tevet was kept as a fast for this reason, although the Rabbis (for obvious reasons) refused to reveal why.

This has been accepted by many as the best explanation of the mystery of the fast of 9 Tevet, but many questions still remain:

- Did the Behag (or whoever first listed the fasts before him) know of this calculation when the list was prepared? R. Avraham bar Chiyah was a mathematician but others were not.
- Why would we accept the date of 25 December as the authentic birth of Jesus. The Sefer Halbur himself doubts that the date is correct and notes that it does not appear anywhere in the New Testament!¹⁶

11. 3761, corresponding to 1BCE. In fact the accepted position in the Catholic Church is that Jesus was born in 3 BCE and the dating to 1BCE is based on an error which was introduced in the 6C by Dionysius Exiguus.

12. The founders of Wissenschaft des Judentums - Leopold Zunz, R. Solomon Judah Rapaport, Nechemia Bruell and others.

13. Spain, 1070-1136. A Jewish mathematician and astronomer.

14. Sefer Halbur is the oldest known book dealing specifically with the calculation of the Hebrew calendar. Although written in 1122, it was not published until 1851.

15. The poskim discuss whether it is halachically acceptable to say 'Jesus', 'Mary' etc in regular conversation. Although there is a prohibition (Shemot 23:13) to mention the names of foreign gods, Shu't Chavot Yair 1:1:11 (R. Yair Bachrach - 17C, Moravia) rules that this is permissible as the prohibition relates to names used specifically for idolatry and not personal names also associated with idolatry. See - <http://www.torahmusings.com/2011/03/jesus/>

16. The birth of Jesus was not of theological interest to the early Christians and was only raised as an issue in the second century. Before the 4C, various dates were suggested, including March 28, Sept 11 and Nov 18. Eventually, Dec 25 and Jan 6 emerged as the most popular options, although no serious Christian theologian actually considers these to be the date of Jesus' birth. December 25th was only celebrated as Christmas after the 4th Century and many Christians note that it is unlikely, based on a simple reading of the New Testament, that the birth was indeed in December (when shepherds would NOT have been watching their flocks! In fact, this is likely a reference to Migdal Eder and the Messianic ideas connected with that - see Targum Yonatan on Bereishit 35:2 - וַיִּבֶט יַעֲקֹב וַיִּפְרֹס לְמִשְׁכְּנֵיהֶם מִן הַלָּיְלָה לְמִנְדָּלָא דְעֶדְרָא אֲתֵרָא דְמִתְמָן עֲתִיד דְאֲתֵגְלִי מִלְכָּא מְשִׁיחָא בְּסוּף יוֹמָא - Many have suggested that the dating of Christmas around the solstice is simply an adaptation and adoption of the Roman pagan festival of Saturnalia, in particular the feast of the

14. ושמעתי בשם גדול אחד דאז נולד אותו האיש

תוספות חדשים על מגילת תענית

This idea is also recorded in Tosefot Chadashim¹⁷ - a commentary on Megilat Ta'anit Batra, which writes that 9 Tevet is a fast day commemorating the birth of the founder of Christianity.

B4] THE HIDDEN YAHREZIT OF A JEWISH HERO? SIMON PETER AND TOLDOT YESHU

15. מצאתי בכתב יד שטי"ת טבת נפטר שמעון הקלפוס שהושיע את ישראל מצרה גדולה בזמן הפריצים נקבע יום מיתתו לתענית עולם בירושלים

הגהות רב ברוך פרקל לשו"ע או"ח תק"פ

¹⁸Rav Baruch Frankel Teomim writes in his glosses to Shulchan Aruch that the 9 Tevet is the Yahrzeit of a great Jewish hero - Shimon HaKalpus - who saved the Jewish people.

16. ותענית ט' טבת ... ובספר זכרונות ראיתי על פטירת שמעון הקלפוני שהשלים ליהודים והעלימו מפניהם. ובמגילת תענית נקט הלשון 'לא כתבו רבותינו על מה' משמע הכי

מאורי אור, ר' אהרון וורמס

The 19C Talmudic commentator, R. Aharon Worms¹⁹ corroborates this and writes that 9 Tevet is the Yahrzeit of Shimon HaKalponi who made a hidden pact with the Jews!

The reference is apparently to Simon-Peter, called Simon Kepha in most versions of the Toldot Yeshu narratives.

17. The Sages desired to separate from Israel those who continued to claim Yeshu as the Messiah, and they called upon a greatly learned man, Simeon Kepha, for help. Simeon went to Antioch, main city of the Nazarenes and proclaimed to them: "I am the disciple of Yeshu. He has sent me to show you the way. I will give you a sign as Yeshu has done." Simeon added that Yeshu desired that they separate themselves from the Jews and no longer follow their practices, as Isaiah had said, "Your new moons and your feasts my soul abhorreth." They were now to observe the first day of the week instead of the seventh, the Resurrection instead of the Passover, the Ascension into Heaven instead of the Feast of Weeks, the finding of the Cross instead of the New Year, the Feast of the Circumcision instead of the Day of Atonement, the New Year instead of Chanukah. They were to be indifferent with regard to circumcision and the dietary laws. Also they were to follow the teaching of turning the right if smitten on the left and the meek acceptance of suffering. All these new ordinances which Simeon Kepha (or Paul, as he was known to the Nazarenes) taught them were really meant to separate these Nazarenes from the people of Israel and to bring the internal strife to an end.

Toldot Yeshu²⁰

According to the account in Toldot Yeshu²¹, Shimon was a Jewish insider who infiltrated the Christian establishment, becoming Bishop of Jerusalem²². All of this was intended to separate the early Christians from the Jews and thereby enable to the Jews to identify which people were part of this heretical sect.

18. וימות שמעון [הקלפוני] ויתאבלו בני ישראל את שמעון, וקבעו יום מיתתו להתענות בכל שנה ושנה והוא ט' ימים בירח טבת

תולדות ישו (Huldreich version, 1705 - p.126)

The 1705 version of Toldot Yeshu refers to Shimon Kalponi and also refers to his Yahrzeit as 9 Tevet!

birth of Sol Invictus - the Unconquered Sun - which was introduced in 274 CE. Some Puritan groups in the 17C prohibited the celebration of Christmas on the basis that it was pagan! This theory is however not universally accepted. For a fuller treatment see - *How December 25 Became Christmas*, Andrew McGowan, Bible History Daily 12/02/2016 - <http://www.biblicalarchaeology.org/daily/biblical-topics/new-testament/how-december-25-became-christmas/>

See also http://www.simpletoremember.com/vitals/Christmas_TheRealStory.htm for R. Lawrence Kellerman's analysis of the origins of Christians.

17. R. Yehudah Leib ben Menachem of Korotochin, written in 1810, before the 3 Wissenschaft scholars mentioned above and before the publication of the Sod Halbur.

18. R. Baruch Frankel-Teomim (1760-1828), Leipnik, Moravia. Author of the Baruch Ta'am.

19. R. Aharon Worms (1754-1836), Chief Rabbi of Metz and talmid and successor of the Sha'agat Aryeh.

20. Taken from <http://www.essene.com/History&Essenes/toledot.htm>. Note: the translation of this excerpt has not been validated and I suspect that it is a summary rather than a direct translation. For a more accurate bibliography see the note following.

21. Toldot Yeshu was written some time between the 4C and 8C and has been quoted and vilified by the Church for the last 1000 years. A number of printed versions are extant, one of which is available on-line. See https://en.wikipedia.org/wiki/Toledot_Yeshu and <https://archive.org/stream/sefertoledotyes00unkngoog#page/n0/mode/2up>. A 2014 critical edition has recently been produced by Peter Schaefer - *Toledot Yeshu: The Life Story of Jesus: Two Volumes and Database. Vol. I: Introduction and Translation. Vol. II: Critical Edition (Texts and Studies in Ancient Judaism) Bilingual Edition* and is available on Amazon (for a significant price!)

22. The classical records of Eusebius show that Simeon son of Clopas was a Jewish Christian leader and was Bishop of Jerusalem 70-107.

To download more source sheets and audio shiurim visit www.rabbimanning.com

- It is not however clear whether the Huldreich version of Toldot Yeshe pre-dates or post-dates the Megilat Ta'anit. Which was based on which?
- It is also unclear who wrote Toldot Yeshe and how reliable it is.

19.

Simon resided in the tower of Rome, where he ordained and codified the [Christian] laws and customs, as he was commanded to do by the King [of Judea] and the Sages. He transformed the alphabet, giving the letters new names, thereby intimating [to those in on the secret] that what he ordained was false. This was the alphabet: A, B, C, D, E, F, . . . He also composed for them books of lies which he called *Avonkilayon*, but they thought he said *Evangelium* . . . Simon also authored books in the name of Jesus' disciples, including John, claiming that Jesus had provided him with all the material.

תולדות ישו (Huldreich version, 1705 - p.107-115)²³

20. רש"י ד"ה כתב ולשון אחרים תקנו להם כל ספרי טעותם - יוחנן, פאולוס, פיטרוס. והם יהודים היו. 'לשון' הוא גרמטיקה - הוא הלשון שמדברים בו הגלחים. הם שנו ונמקו הלשון ועשו להם הכל לחשצם בפני עצמם ולסלקם מעל ישראל. ולא שכפרו, כי לטובותן של ישראל נתכונו, אלא מפני שראו ישראל צלער וצדוק מתרמייתו ישו, עשו עצמם כאלו הם עמו בקדישות ולוו עליהם הכל. כמפורש בספור תליית ישו. ע"כ פירש"י

דקדוקי סופרים עבודה זרה י.

C] LEARNING ON NITTEL NACHT

- The custom not to learn on Nittel²⁴ Nacht dates back to the Rishonim.

- The Lubavitcher Rebbe explained the custom so as not to give zechut to Jesus on that night. As such he said that Nittel Nacht had to be kept on 6 Jan where that was the night of Christmas.

- Ta'amei HaMinhagim (p 500) explains that it was dangerous for the Jews to leave their homes due to pogroms or have candles lit inside their homes. They would need to post guards to protect the community.

- Chatam Sofer brings a reason in the name of his Rav, R. Nathan Adler, that it is a sign of mourning.

- Chatam Sofer himself rejects that reason and suggests that we do not want the Jews to be sleeping when the non-Jews are zealously attending midnight mass! So the minhag was for the Jews to sleep in the first part of the night so that they could get up at midnight to learn Torah.

- The custom was not accepted by the Vilna Gaon and was not practiced in Lithuania.²⁵ It was also irrelevant to most of the Sefardi communities.²⁶ As such it was not accepted in Eretz Yisrael. The Chazon Ish learnt on Nittel Nacht. The Steipler learnt by heart and asked not to be told when Nittel Nacht was so that there would be no reason to interrupt his learning.

- The custom in Chabad is to play chess.

The Lubavitcher Rebbe on Nittel Nacht playing chess with the Friedliker Rebbe

23. Translation by R. Leiman in his article ob cit.

24. The etymology of the word 'Nittel' is unclear. The most likely explanation is that it relates to 'natus' - birth in Latin. Some suggest that it is from the Hebrew לתלות - to hang, on the basis that Jesus is referred to as the תלית. See also Rashi in source 20 who refers to the 'Toldot Yeshe' collections as 'Teliat Yeshe'.

25. See R. Moshe Sternbuch in Shu't Teshuvot Ve-Hanhagot 1:551.

26. See R. Ovadia Yosef in Shu't Yabia Omer 7 (YD) 20.